הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר שופטים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-סנהדרין-והעונשין-המסורין-להם/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 6
פרק ד 7
פרק ה 7
פרק ו 9
פרק ז 9
פרק ח 10
פרק ט 12
פרק י 12
פרק יא 12
פרק יב 13
פרק יג 14
פרק יד 14
פרק טו 15
פרק טז 15
פרק יז 16
פרק יח 16
פרק יט 18
פרק כ 20
פרק כא 21
פרק כב 22
פרק כג 22
פרק כד 23
פרק כה 24
פרק כו 25

פרק א

הלכה א

מצות עשה של תורה כו' עד ודנין אותו כפי רשעו. זהו סדר להקדמת ההלכות כמנהג חכמי המחברים וכאשר האציל אותן הדברים מספרי ומבתרא פרק לא יחפור ומן הירושלמי פרק קמא דמכות (דף ל"א):

הלכה ב

אין אנו חייבין וכו' עד אשר ה' אלהיך נותן לך. פרק קמא דמכות (דף י') בבלי וירושלמי:

הלכה ג

כמה בתי דינין קבועין עד והציגו בשער משפט. הכל פ"ק דסנהדרין (דף ט"ז):

כמה יהא מנינם כו' עד שיהא הראש רואה כלן. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ב):

הלכה ד

עיר שאין בה מאה ועשרים עד בדין מן הדינים. שלהי פ"ק דסנהדרין (דף ט"ז):

הלכה ה

כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים וכו' סנהדרין שיש בה שנים וכו' עד סנהדרי חכמה: כתב הראב"ד ז"ל כן ראוי להגיה שנים ראויין ללמד ולהורות וכו' סנהדרין שיש בה שנים אחד ראוי לשמוע ושנים ראוין לדבר הרי זו ראויה לסנהדרין וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו שלהי פ"ק דסנהדרין דגרסינן ואמר רב יהודה אמר רב כל עיר שאין בה שנים לדבר ואחד לשמוע אין מושיבין בה סנהדרין ובביתר היו שלשה וביבנה ארבעה ורבי אליעזר ורבי עקיבא ורבי שמעון התימני דן לפניהם בקרקע ואותבינן עלה מיהא שלישית חכמה רביעית אין למעלה הימנה ופרקינן הוא דאמר כי האי תנא שניה חכמה שלישית אין למעלה ממנה ור"מ ז"ל פירש דברי רב שנים אחד מהם יודע לדבר כלומר ללמד ולהורות ואחד מהם שראוי לשמוע מושיבין בה סנהדרין כלומר והם הם מכללן והיא המדרגה הראשונה היו בה שלשה או ארבעה הם כביתר ויבנה דקאמרינן ובההיא ברייתא דקא מותיב ליה מינה משום דלא קתני בה שניה וקס"ד המדרגה הראשונה היתה שלישית כלומר שיהיו בה שלשה יודעין ופריק הוא דאמר כלומר רב דאמר מדרגה ראשונה להושיב בה סנהדרין בשנים ס"ל כי האי תנא דקרי לה לשנים חכמה כלומר מדרגה שניה שהיא למעלה מן הראשונה שהם מסנהדרין ונקראת חכמה הם שנים לדבר ואחד לשמוע שכולם הם שלשה ושנים מהם לדבר ואחד לשמוע והברייתא לא פרשה

אלא שניה שהוא לשון כלל למדרגה השניה ולשנים היודעין לדבר ולהורות שהם עיקר כביתר והמדרגה השלישית שאין למעלה ממנה כשהיא משולשת בשלשה יודעין לדבר ולהורות כיבנה והיא היא הברייתא גופה דאותביה מינה אלא לפי שפירש בה בהא בתרייתא שניה כדפירש רב למילתיה אוקמא כותיה ומיהו לא פליגי וזה דעת ר"מ ז"ל לפי גרסתנו וכן גורס ר"ח ז"ל או באולי שהיה לו גירסא אחרת ואנכי לא ידעתי ורש"י ז"ל פירשה בידיעת שבעים לשון ולשון הראב"ד איני יכול להולמו בלשון הגמרא:

הלכה ז

כל סנהדרין קטנה עד לפי מעלתן בחכמה. פרק קמא דסנהדרין:

הלכה ח

אם נחלקו הסנהדרין עד דברי המזכים. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות:

הלכה י

ולמה אין מעמידין סנהדרין עד סוף הפרק. פרק קמא דסנהדרין (דף ל"ו):

פרק ב

הלכה א

אין מעמידין בסנהדרין עד כדי שיהו יודעין לדון אותן. תחלת הדין פ"ק דסנהדרין (דף י"ז) וסופו במסכת מנחות פ' רבי ישמעאל (דף ס"ה) :

ואין מעמידין בסנהדרין אלא כהנים כו' עד ה"ז מותר. בקדושין פרק עשרה יוחסין (דף ע"ד):

הלכה ג

אין מעמידין בכל סנהדרין עד שיהא רחמן. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ו):

הלכה ה

מלכי בית דוד כו' שמא תבא מהם תקלה. בסנהדרין פרק כהן גדול (דף י"ח):

הלכה ו

כשם שב"ד מנוקין בצדק עד מכל מום. בקדושין פ' עשרה יוחסין (דף ע"ו) וביבמות פ' מצות חליצה (דף ק"ח) :

וצריך להשתדל וכו' עד התורגמן. פרק קמא דסנהדרין (דף י"ז):

הלכה ז

בית דין של שלשה וכו' עד העול. תחלת זה הדין בירושלמי וסופו בתורת כהנים:

הלכה ח
אמרו חכמים וכו' עד ב"ד הגדול. תחלת זה הדין בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות וסופו פ' הנחנקין (דף פ"ד פ"ה) :

הלכה ט
בית דין של ג' שהיה וכו' עד אמו מישראל. תחלת זה הדין בקדושין פרק י' יוחסין (דף ע"ו) וכולו פ' החולץ ופ' מצות חליצה (דף ק"ב) :

היה אחד מהם ממזר עד פסול לכל. בקדושין פרק י' יוחסין ובנידה פ' בא סימן (דף מ"ט) ובסנהדרין פ"ק (דף ט"ז י"ז) ופ' אחד דיני ממונות (דף ל"ו):

הלכה י
אע"פ שאין בית דין כו' עד אלא אחד. פ"ק דסנהדרין (דף ח') ובמס' אבות:

הלכה יב
יש לאדם לעשות דין לעצמו עד דן בעצמו. בנזקין פרק המניח (דף כ"ז) :

אין סותרין את דינו עד תלמידי חכמים הראוין. פ"ק דסנהדרין (דף ה'):

הלכה יד
ואסור לאדם חכם כו' עד סוף הפרק. בסנהדרין פרק זה בורר (דף כ"ג):

פרק ג

הלכה א
עד אימתי עד ב"ד הגדול. פ"ק דשבת (דף י') :

היו יושבין בבית המדרש כו' עד שבהר הבית. ובסנהדרין פרק הנחנקין (דף פ"ח):

הלכה ב
אין בית דין של שבעים ואחד כו' עד בלילה. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ו):

הלכה ה
הנחלות כדינין שנאמר בהן לחוקת משפט. פרק יש נוחלין (דף קי"ג) :

לפיכך אין מפילין כו' עד ואין עושין דין. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ב ל"ד):

הלכה ו
כל בית דין של ישראל עד בדברי תורה וחכמה. פ"ק דסנהדרין (דף ז'):

הלכה ח
כל סנהדרין או מלך כו' עד להושיב דייניו. בירושלמי דסנהדרין ובמכילתא פרשת אלה הדברים:

אמרו חכמים שמא תאמר כו' עד במשפט. במכילתא פרשת אלה הדברים (דף ל"א) ובספרי פרשת שופטים:

ועוד אמרו חכמים כו' עד עשרו בלבד. סנהדרין ובמס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף ע"ב):

הלכה ט

כל דיין שנתן ממון וכו' עד של חמור. בירושלמי דבכורים:

הלכה י

כך היה דרך החכמים הראשונים כו' עד סוף הפרק. פ' בתרא דהוריות במעשה דר"ג עם ר' יהושע שלח להם ולא באו וקרא כתיב והוא נחבא אל הכלים וענין ההוראה פ"ק דע"ז ובשבת פרק היה נוטל ומקומות הרבה:

פרק ד

הלכה א

אחד ב"ד הגדול עד כמו שביארנו. עיקר ההלכות פ"ק דסנהדרין (דף ד' ה') והביאור בתוך זה הפרק:

הלכה ד

אין קרוי אלהים אלא ב"ד כו' עד שיהו סומכין בארץ. הכל פרק קמא דסנהדרין ותחלתו עוד פ' החובל (דף פ"ד):

הלכה יג

ראשי גליות וכו' עד שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל. סוף מסכת הוריות (דף י"א):

הלכה יד

וכל דיין שראוי לדון עד שיטול רשות מראש גלות. הכל פ"ק דסנהדרין:

פרק ה

הלכה א

אין מעמידין מלך כו' עד בב"ד הגדול. פ"ק דסנהדרין (דף ב') :

ואין מוסיפין על העיר ועל העזרות עד יביאו אליך. במסכת שבועות פ' ידיעות הטומאה (י"ז) וסנהדרין פ"ק (דף ב' וי"ד) ובסוטה פ' משוח מלחמה (דף מ"ד) ופרק עגלה ערופה (דף מ"ה):

הלכה ב

אין דנין דיני נפשות כו' אחד הורג אותו: כתב הראב"ד ז"ל זהו כר"ע ולא ידעתי למה עכ"ל: **ואני** אומר תמה אני אם הראב"ד ז"ל כתב דבר זה שהרי עיקר ההלכה שנו במשנת סנהדרין פ"ק דקאמר ר"ע אף הנחש ואמרינן עלה בגמרא היינו ת"ק ומהדרינן איכא בינייהו נחש ופר"ח ור"ש ז"ל דלר"ע צריך כ"ג וסוגיא דפ"ק דנזיקין נמי אזלא דמוכחא הכי וקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו ואי כרבי אליעזר הא שמותי הוא וליכא אחרינא דפליג בה:

הלכה ג

המוציא שם רע כו' עד כשמלקין אותו. פ"ק דסנהדרין (דף ב'):

הלכה ה

עריפת העגלה כמו שבארנו. ההלכה פ' עגלה ערופה והביאור פרק ד':

הלכה ח

דיני קנסות וכו' עד ואפילו אחד מומחה דן אותן. פ"ק דסנהדרין:

לפיכך דנין בהודאות כו' עד דיני קנסות בשליחותן. פ"ק דסנהדרין ובב"ק פ' החובל (דף פ"ד):

הלכה ט

אין דנין ב"ד כו' עד דייני חוצה לארץ. פ"ק דנזיקין ובגיטין פרק המגרש (דף פ"ח) ובסנהדרין שלהי פרק זה בורר:

וכן כל הקנסות וכו' עד הסמוכין בארץ. בבא קמא פ' החובל (דף פ"ד) :

לפיכך אם היו ב"ד בחוצה לארץ עד דייני חוצה לארץ. תשובת הגאונים ז"ל:

הלכה טו

דיני גרמות אינן כקנסות עד בחו"ל. פרק הגוזל עצים (דף ק'):

הלכה טז

וכן דין מי שמוסר ממון וכו' עד אין מוציאין אותו מידו. פ"ק דבב"ק (דף ט"ו) וסוף הכונס ופ' החובל (דף פ"ד):

הלכה יח

יחיד שהוא מומחה עד סוף הפרק. בסנהדרין פרק זה בורר ופ"ק:

פרק ו

הלכה א

כל דיין שדן דיני ממונות עד לא נתכוון להזיק. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ג) ובבכורות פ' עד כמה (דף כ"ח):

הלכה ב

טעה בשקול הדעת עד אי אפשר להחזיר פטור מלשלם. בבכורות פרק עד כמה ופ"ק דסנהדרין (דף ז') וסופו פ' אחד דיני ממונות:

אחד הנוטל רשות מראש גלות כו' עד כמו שביארנו. ההלכות בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות והביאור פ"ד:

הלכה ג

היה הטועה מומחה כו' עד ישלם מביתו. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות:

הלכה ד

אבל מי שאינו מומחה וכו' עד ודן בפני ב"ד. הסכמת הגאונים ז"ל:

ואם טעה ונשא ונתן ביד וכו' עד מתכוין להזיק. הוא בבכורות פ' עד כמה:

הלכה ה

דיין שטעה עד וכן כל כיוצא בזה. בבבא בתרא פ' חזקת הבתים (דף מ"א) ופ"ק דגיטין (דף י"ד):

הלכה ו

שנים שנתעצמו עד ודן בעירו. בסנהדרין פ' זה בורר בתחלתו ובסופו:

אם אמר כתבו ותנו לי כו' עד ב"ד הגדול. בסנהדרין פרק זה בורר (דף ל"א) וביבמות פרק האשה רבה:

הלכה ז

בד"א בשאר הדיינין כו' עד סוף הפרק. פרק זה בורר:

פרק ז

הלכה א

אחד מבעלי דינין כו' עד כל ראיות מורישו. הכל פ' זה בורר:

הלכה י

מי שקנו מידו שאם לא יבא עד סוף הפרק. הסכמת הגאונים ז"ל במסכת נדרים פ' ד' נדרים התירו חכמים:

פרק ח

הלכה א

בית דין שנחלקו כו' עד וכל אלו הדברים קבלה הם. פ"ק דסנהדרין (דף ב'):

הלכה ב

בית דין של שלשה שנחלקו וכו' אמרו שלשה מהם זכאי ושנים חייב וכו' אבל אם אמרו ארבעה זכאי כו' או שאמרו שלשה זכאי וכו' עד הולכין אחר הרוב: כתב הראב"ד ז"ל אני רואה בגמ' וכו' ואם לא חזר אחד מהם יעמוד הממון במקומו ואין מנין דיני ממונות מגיעין לשבעים ואחד אלא שלשון התוספתא בגמ' מוכיח שאף בדיני ממונות מוסיפין והולכין עד שיגמר הדין וכו': **ואני** אומר לו באתי לטעון מכח הספרים הישרים לא ראינו בעינינו ולא שמענו באזנינו מי שהגיעו לידו ספרים ישרים קדמונים וישנים כאשר הגיע ליד ר"מ ז"ל מימות בית שני אבל כל דבריו מקובלים מפי גדולים מפי סופרים ולא מפי ספרים כאשר הוכחתי בכמה דברים וגם בזה אפרש פרטים וכללים אחת לאחת. תחלה כתב ב"ד של שלשה שנחלקו כו' עד והשלישי אומר איני יודע זה שנוי בסנהדרין פרק זה בורר דתנן נושאין ונותנין בדבר שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב פטור שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי אפי' שנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין ע"כ וזה פשוט. שניה כתב יוסיפו שנים נמצאו חמשה נושאין ונותנין בדבר אמרו שלשה מהם זכאי ושנים חייב הרי זה זכאי אמרו שנים זכאי ושנים חייב ואחד אומר איני יודע מוסיפין שנים עכ"ל היינו סוף פרק קמא דסנהדרין דגרסינן אמר רבי אבהו במוסיפין עושין ב"ד שקול לכתחלה ואקשינן פשיטא כלומר דהא קי"ל לעולם ובגמר דין הולכין אחר הרוב ואי אפשר אלא בב"ד שקול ומהדרינן ס"ד האי דקאמר איני יודע כמאן דאיתיה דמי ואי אמר טעמא שמעינן ליה קמ"ל דהאי דקאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי ואי אמר טעמא לא שמעינן ליה ע"כ ופר"ח ז"ל דקאי אהא דתנן ס"פ היו בודקין ואם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדין למנין י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי י"ב מחייבין וי"א מזכין ואפי' י"א מחייבין וי"א מזכין ואחד אומר איני יודע ואפי' עשרים ושנים מזכין ואחד אומר איני יודע מוסיפין הדיינין ועד כמה מוסיפין עד שבעים ואחד שלשים וששה מזכין ושלשים

וחמשה מחייבין זכאי שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין ע"כ וטעמא דבעינן הטיה בשנים לרעה ועל זה אמר רבי אבהו במוסיפין עושין ב"ד שקול לכתחלה כדאמרן עכ"ל וה"נ מוכחא ריש סוגין דשיילינן אמתני' דמניין להביא עוד שלשה כו' סוף סוף לרעה על פי שנים היכי משכחת לה אי אחד עשר מזכין ושנים עשר מחייבין אכתי חד הוא אי עשרה מזכין וי"ג מחייבין תלתא הוו ומהדרינן אמר רבי אבהו לא משכחת לה אלא במוסיפין ודברי הכל ובסנהדרי גדולה אליבא דר' יהודה דאמר שבעים ע"כ ופר"ח ז"ל בעצמו אמתני' מניין לסנהדרי קטנה שהיא כ"ג שנאמר ושפטו העדה והצילו העדה כו' עד אין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כ"ג ואסיקנא אי אתה מוצא הטיה לרעה על פי שנים אלא במוסיפין כגון שישבו כ"ג ואמרו י"א זכאי וי"א חייב ואחד אומר איני יודע מוסיפין עליהן שנים כדתנן בס"פ היו בודקין כו' כדכתיבנא לעיל וכן פירש"י ז"ל לא משכחת לה אלא במוסיפין כגון אחד אומר איני יודע ודברי הכל דתנן בהיו בודקין י"א מזכין וי"א מחייבין ואחד אומר איני יודע דקי"ל יוסיפו הדיינין שנים דהשתא הוה ליה ב"ד שקול דההוא דאמר איני יודע כמאן דליתיה הוא ועשו להם ב"ד ומשכחת הטיה על פי שנים י"א מזכין וי"ג מחייבין או בסנהדרי גדולה לר"י דאמר זוגות נינהו ומוסיפין עושין ב"ד שקול כדפי' פשיטא דהא בהדיא תנן וכמה מוסיפין שנים וכיון דחד אמר איני יודע הוו להו ב"ד שקול ואי אמר טעמא מראה פנים לחובה או לזכות ומשום הכי מספקא ליה עכ"ל. למדנו מדברי כלום שמוסיפין שנים במתניתין וכרבי אבהו ומטין על פי שנים לרעה ועל פי הרוב לטובה בין בסנהדרי קטנה בין בסנהדרי גדולה בין מלשון הגמרא בין מלשון המפרשים ז"ל שכתבו וזה שכתב רבינו משה ז"ל בשניה שהעתקתי כן מפורש במכילתא גם בשלישית וז"ל אבל אם אמרו ארבעה זכאי או חייב ואחד אומר איני יודע או שאמרו שלשה זכאי ואחד חייב ואחד איני יודע בין שהיה זה שאמר איני יודע הוא שאמר איני יודע תחלה בין שהיה אחר הולכין אחר הרוב היו מחצה למחצה ואחד אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין שנים אחרים וכן אם נסתפק בדבר מוסיפין והולכין עד שבעים ואחד הגיע לשבעים ואחד ואמרו ל"ה זכאי ול"ה חייב ואחד אומר איני יודע נושאין ונותנין עמו עד שיחזור לצד האחד ונמצאו ל"ו מזכין או מחייבין ואם לא חזר לא הוא ולא אחד מהם הרי הדבר ספק ומעמידין הממון בחזקת בעליו עכ"ל וכל זה בדיני ממונות ולפנינו בפ"ט כתב דין כמאן דליתיה דמי בדיני נפשות וזה פשוט מפורסם ומה שאמר הראב"ד ז"ל מן התוספתא אין לה חלק בזה הענין חוץ מזה לפי מה שמצאנוה בגירסא שלנו:

הלכה ג

כל מי שאמר איני יודע כו' עד סוף הפרק. פ"ק דסנהדרין:

פרק ט

הלכה א

סנהדרי גדולה כו' עד ואחר כך יהרג. פ"ק דסנהדרין (דף ב'):

הלכה ב

סנהדרי קטנה שנחלקו כו' עד או ירבו המחייבין שנים או יתר ויהיה חייב. פרק היו בודקין (דף מ') וזהו שייעדת לך בסמוך ג"כ להודיעך בירור דעת ר"מ ז"ל כי שם כתב ענין דיני ממונות במחלוקתם וכל זה הפרק בדיני נפשות והפליא לעשות:

היו אלו כנגד אלו וכו' עד שבעים ואחד: כתב הראב"ד ז"ל זה א"א עכ"ל: **ואני** אומר ולמה א"א והרי הוא תלמוד ערוך פרק היו בודקין כאשר העתקתי בסמוך למעלה:

הגיעו לשבעים ואחד כו' עד סוף הפרק. הכל פרק היו בודקין:

פרק י

הלכה א

אחד מן הדיינין כו' עד סוף הפרק. כולו בפרק אחד דיני ממונות ובמכילתא לא תענה על ריב לנטות שלא תאמר די שאהיה כמו פלוני אלא אמור מה שלפניך יכול אף דיני ממונות כן ת"ל אחרי רבים להטות:

פרק יא

הלכה א

מה בין דיני ממונות כו' עד ולהמנות עם המחייבין כמו שביארנו. פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ב) היא ההלכה ופ"י הוא הביאור:

דיני ממונות כו' עד רחמים. הכל פרק אחד דיני ממונות:

הלכה ו

דיני ממונות והטומאות והטהרות כו' עד אלא באחרונה: כתב הראב"ד ז"ל אין הגמרא כן עכ"ל: **ואני** אומר מי שייחד לשון זה להראב"ד ז"ל עשה כרצונו וחלילה לו שהרי שנינו אותה פרק אחד דיני ממונות דיני ממונות הטהרות והטומאות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מן הצד ע"כ ואמרינן עלה בגמ' אמר רב אנא הואי במנינא דבי רבי ומיני

הוו מתחלי ברישא ואקשינן והאנן תנן מתחילין מן הגדול ופרקינן אמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וילס שאני מינא דבי רבי דכולהו מניינייהו מן הצד הוו מתחלי ע"כ בדיני ממונות ובדיני נפשות בההיא שמעתא גופא גרסינן מנא ה"מ אמר רב אחא בריה דרב איקא אמר קרא לא תענה על ריב לא תענה על רב ע"כ ומעולם לא שמענו מי שיחלוק על זה:

הלכה ז

דיני נפשות וכו' עד מונין אותן כאחד. פרק אחד דיני ממונות:

הלכה ח

זה שאנו מונין האב עם הבן וכו' עד כמו שיתבאר: כתב הראב"ד חיי ראשי איני רואה לא טעם ולא ריח בדברים אלו וכו': **ואני** אומר כל דבריו מוטעמים והכי גרסינן לה בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ו) אמר רב שונה אדם לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות ואותבינן עליה מהא הטהרות והטומאות אב ובנו רב ותלמידו מונין להן שנים דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות וקדוש החדש ועיבור שנה אב ובנו הרב ותלמידו שניהם נמנין אחד ולא יהא בצדו יושב ואפילו הוא שופט אלא עומד והולך לו ע"כ. הנה עיניך רואות לשון ר"מ ז"ל כלשון התוספתא לא פחות ולא יתר גם במנין משא ומתן וגמר דין וממנה תבין לתרץ קושית הראב"ד אם תדקדק לשון ר"מ ז"ל שפירש להא באחד מן התלמידים כלשון הגמ' שכתבתי וכדאיתא התם להדיא אחר מן התלמידים שאמר יש לי ללמד כו' וזה פשוט ומה שמתרץ מן הספרים וגירסתו אין צורך לדחוק כלל ומ"ש ר"מ ז"ל והשוה זה לעדים פרק י"ז דהלכות עדות הלך בדרך הראשונים הגאונים נ"ע וכן פר"ח והפריז על מדותיו כי אף קיום שטרות אינן כשרות בקרובים מעתה יצא ר"מ ז"ל ודבריו נקיים:

הלכה י

תלמיד שהיה חכם ומבין כו' עד סוף הפרק כמו שביארנו. ההלכות פרק אחד דיני ממונות והביאור פ"ב:

פרק יב

הלכה א

כיצד דנין דיני נפשות כו' עד ואפילו התרה הוא בעצמו ה"ז נהרג. הכל בסנהדרין פרק היו בודקין (דף מ'):

הלכה ג

אמרו העדים היתה לו התראה כו' עד ובאבוד רשעים רנה. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ז) :

אם עמדו וכו' עד בדרישה ובחקירה. פרק היו בודקין (דף מ') ופרק אחד דיני ממונות והביאור פרק א':

ובו ביום מזדווגין הדיינין כו' עד אלא כאחד כמו שביארנו. פרק היו בודקין הן ההלכות והביאור פרק עשירי:

הרי סופרי הדיינין עד מוציאין אותו להרגו. פרק היו בודקין:

מקום שהורגין בו כו' עד אלא יהרג ביומו. פרק נגמר הדין (דף מ"ב מ"ג) :

ואפילו היתה עוברה כו' עד מותר ליהנות בשערה. פרק קמא דסנהדרין ופרק קמא דערכין:

הלכה ה

מי שיצא ליהרג כו' עד סוף הפרק. פרק קמא דערכין (דף ז'):

פרק יג

הלכה א

מי שנגמר דינו למיתה כו' עד בב"ד של עשרים ושלשה. בסנהדרין פרק נגמר הדין (דף מ"ב מ"ג):

הלכה ח

מי שנגמר דינו בבית דין כו' עד סוף הפרק. שלהי פרק קמא דמכות (דף ז'):

פרק יד

הלכה א

ארבע מיתות כו' עד סתם חנק. בסנהדרין ריש פרק ארבע מיתות (דף מ"ט) :

ההורג את חבירו עד אלא בפניו. בסנהדרין פ' הנשרפין (דף פ"א):

הלכה ח

מי שעמד על נפשו וכו' כו' עד ביום אחד. הכל בסנהדרין פרק נגמר הדין (דף מ"ה) והראשון מייתי לה במציעא פרק אלו מציאות (דף ל"א):

הלכה יא

אין דיני נפשות עד ב"ד הגדול במקומו עד כמו שביארנו שהסנהדרין נוהגת בארץ ובח"ל (סוף הפרק). פרק קמא דמסכת עבודה זרה (דף ח'):

פרק טו

הלכה א

כיצד מצות הנסקלין כו' עד ויד כל העם באחרונה. פ' נגמר הדין (דף מ"ה):

הלכה ב

עובד ע"ז כו' עד שנגמר דינו כו'. בכתובות פרק נערה שנתפתתה (דף מ"ה):

הלכה ג

מצות הנשרפין עד שנפשו יוצאת. פרק ארבע מיתות:

הלכה ו

מצות עשה לתלות עד ותלית אותו על עץ. בסנהדרין פרק נגמר הדין (דף מ"ה) ובסוטה פרק היה נוטל:

הלכה ז

כיצד מצות הנתלין כו' עד בקבר עצמו. הכל פרק נגמר הדין (דף מ"ו) וסופו פרק בתרא דעבודה זרה ובספרי לא תלין נבלתו על העץ זו מצות לא תעשה:

הלכה י

כל הנסקלין שבתורה כו' עד ובן סורר ומורה. פ' ארבע מיתות (דף נ"ב):

הלכה יא

כל הנשרפין עשרה עד בכלל העריות. בסנהדרין פרק כל הנשרפין (דף ע"ה):

הלכה יב

הנהרגין שנים כו' עד סוף הפרק. פרק הנשרפין והנחנקין (דף פ"ד):

פרק טז

הלכה א

כשם שמצוה להמית המחוייב כו' עד כדרך שעושין בדיני נפשות. עיקר ההלכה במכות פרק אלו הן הלוקין (דף כ"ב) וביאור כדרך שעושין בדיני נפשות מבואר פי"ב:

עבר על לאו שניתק כו' עד ספק התראה היא. במכות פרק אלו הן הלוקין (דף ט"ו):

הלכה ה

עבר עבירה שיש בה מלקות ומיתת ב"ד עד אלא בשעת מעשה. בחולין פרק אותו ואת בנו (דף פ"א) ובמכות פ' אלו הן הלוקין (דף י"ג) :

אבל האיסור עצמו בעד אחד עד אלא לוקה. פ"ק דחולין (דף ה') ובמכות פרק אלו הן הלוקין:

הלכה ח

כיצד מלקין אותו כו' עד שנאמר לא יוסיף. פרק אלו הן הלוקין (דף כ"ב) לשון ספרי אם הוסיף עובר בלא תעשה אין לי אלא בזמן שמוסיף על הארבעים מניין על כל אומד ואומד שאמדוהו ב"ד מניין ת"ל לא יוסיף פן יוסיף:

והוא הדין לכל מכה חבירו כו' עד (סוף הפרק) כמו שביארנו. במכות פרק אלו הן הלוקין (דף כ"ב כ"ג) והביאור פרק אחד עשר דהלכות שבועות ופרק חמישי דהלכות חובל ומזיק:

פרק יז

הלכה א

כמה מלקין את המחוייב כו' עד מידי כריתתן. פרק הלוקין (דף כ"ב):

הלכה ח

כהן גדול שחטא לוקה כשאר העם וכו' עד ולא מורידין. פרק כהן גדול:

פרק יח

הלכה א

אלו הן הלוקין כל העובר וכו' עד אינו לוקה. במכות פרק הלוקין (דף י"ג):

הלכה ב

כל לאו שאין בו מעשה וכו' עד ומקלל חבירו בשם. מסכת שבועות פ' שבועות תניין (דף כ"ח.) וריש מסכת תמורה (דף ג') ובמכות פרק הלוקין (דף ט"ז) :

וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כו' עד אין לוקין עליו. בסנהדרין פרק ארבע מיתות ופרק הנחנקין (דף פ"ו) :

וכל לאו שניתן לתשלומין כו' עד אין לוקין עליו. במכות פרק הלוקין:

כל לאו שניתק לעשה כו' עד אם לא קיים עשה שבה. בסנהדרין פרק ארבע מיתות ובמכות פרק הלוקין:

וכל לאו שבכללות עד לוקין עליהן. פרק ארבע מיתות:

הלכה ג

אי זהו לאו שבכללות זה לאו אחד שכולל וכו' כיצד כגון זה שנאמר אל תאכלו ממנו נא וכו' עד מפי השמועה למדו שזה לחלק: כתב הראב"ד ז"ל זהו דלא כאביי ורבא עכ"ל: **ואני** אומר לא כתב כן על לאו שבכללות דלא תאכלו על הדם שזה מפורש פרק ארבע מיתות בסנהדרין וגם במכות פרק הלוקין אבל כתבו על ענין הנא והמבושל ואילו ראה הראב"ד ז"ל ספר המצות שחיבר ר"מ ז"ל בלשון ערב ומ"ש שם בעיקר התשיעי לא היה כותב השגה זאת וגם איני צריך לכתוב הצלתו כי הקדים דברו לרפואתו וז"ל אמר אביי אכל נא לוקה שתים מבושל לוקה שתים נא ומבושל לוקה שלש וזה שהוא יסבור שלוקין על לאו שבכללות ואחר שאכל נא עבר על שני לאוין האחד מהן אל תאכלו ממנו נא שיצא לנו מכלל מה שאמר כי אם צלי אש שהוא כאילו אמר אל תאכלו אלא צלי והוא אכלו בלתי צלי וכשאכל נא ומבושל לוקה לפי דעתו שלש אחת על אכלו נא ואחת על אכלו מבושל שלישית על אכלו בלתי צלי ואמרו שם בסדר זה הדבר ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי כלומר כשאכל נא ומבושל לוקה אחת ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה כלומר אמרו יתברך לא תחסום שור בדישו שהוא לאו אחד ימנע מדבר אחד ואולם זה הלאו המונע משני הדברים נא ומבושל אין לוקין עליו וכבר נתבאר בגמרא סנהדרין אין לוקין על לאו שבכללות ולפיכך מאמר אביי הוא נדחה והאמת שהוא לוקה אחת בין שאכל נא או מבושל או נא ומבושל אחת בלבד הוא דלוקה ולפיכך נמנה אמרו יתברך אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים מצוה אחת עכ"ל והדין עמו דקי"ל בכוליה תלמודא אביי ורבא הילכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם וזה פשוט ונכון ואולי בגירסת הראב"ד ז"ל מהפך דברי אביי לרבא ומרבא לאביי כאשר מצאתי אני בגירסאות הצרפתיות ואעפ"כ מן התימה שיכתוב דלא כאביי ולא כרבא והנוסחא הספרדית היא עיקר:

הרי נאמר לא ימצא בך וכו' עד וכן כל כיוצא בזה. פרק ארבע מיתות היא עיקר ההלכה הזאת ובת"כ וביארה ר"מ ז"ל ביאור רחב בעיקר התשיעי שבספר המצות שהזכרתי בסמוך:

הלכה ד

מי שלקה בב"ד כו' עד שכריסו נבקעת. ביבמות פרק הבא על יבמתו ובסנהדרין פ' הנשרפין (דף פ"א):

הלכה ה

מי שעבר על איסור כרת כו' עד ופוצעין את מוחו בגזירין. פרק הנשרפין:
גזרת הכתוב הוא כו' עד סוף הפרק. במכות פרק אלו הן הלוקין:

פרק יט

הלכה א

כל לא תעשה שבתורה כו'. רוב אלו הלאוין מפורשין בפרטן במכות פרק אלו הן הלוקין ובמסכת ברכות פרק קמא ומכל מקום קבצם כעמיר גורנה בכאן אבל כל אחד מפורש במקומו והזכיר מקצתם:

הלכה ב

יא) זר ששמש במקדש. בזבחים פ"ב:

הלכה ג

וכן נביא שכבש וכו'. בסנהדרין פרק הנחנקין:

הלכה ד

קנז) ממזר שנשא בת ישראל ובעלה: כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי נשואין מה צורך וכו': **ואני** אומר תמה אני אם דבר זה יצא מפי הראב"ד ז"ל לעולם מכמה טעמי. חדא דהא דקא מקשו מינה היא בכתובות ריש פרק אלו נערות וקא מותיב לה מינה אפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דר' יוחנן ס"ל אע"ג דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור וגרסינן עלה ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר ר' יוחנן אמר חייב ורשב"ל אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב דהא לא אתרו ביה ורשב"ל אמר פטור כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאמרינן אמר ליה רב פפא לאביי ולרבא דאמר חידוש הוא שחדשה תורה בקנס אע"ג דמיקטל משלם מתניתין כמאן מוקי לה אי כר' מאיר קשיא בתו ואי כר' נחוניא בן הקנה קשיא אחותו אי כר' יצחק קשיא ממזרת ע"כ ועלה על דעת הכותב להשוות ממזר הבא על בת ישראל לישראל הבא על הממזרת ולא השגיח אפילו לדעתו עם גמר הסוגיא הדבוקה בה דגמרה ואזלא הניחא אי סבר לה כר' יוחנן הוא מתרץ לה כר' יוחנן אלא אי סבר לה כריש לקיש היכי מתרץ לה ופריק על כרחך כר' יוחנן ס"ל ע"כ והכי קיימא לן כר' יוחנן לגבי ריש לקיש כדאסיקנא בכוליה תלמודא בר מתלת סוף פ' החולץ וגם ר"מ ז"ל כך פסק פ"א דהלכות נערה בתולה. ועוד דכי דייקת בה בגופא מה ענין חייבי מלקיות שוגגין דליכא התראה לגבי מזידין. ועוד

אנן כי אתינן בכוליה פלוגתא לא אתינן למילף מלקות אלא תשלומין אי לא אתרו ביה דהוי שוגג הא אי אתרו ביה מיפטר. ועוד בר מכל דין לגבי קושטא דדינא מה ענין הבא על הממזרת דהוי אונס או מפתה שהוא זנות מפורסם שחידשה בו תורה דיניו כזנות גמור לענין ממזר הבא על בת ישראל דבעינן דרך חתנות כדמשמע ריש גמרת אלו נערות שמחלק התלמוד בין ראויה לקיימה לאינה ראויה לקיימה. ועוד דעיקר הא שמעתא בקושטא היא שנויה ביבמות פרק הערל גבי פצוע דכא כו' עד ואינן אסורין אלא מלבא בקהל ה' שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' וכולהי סוגיין התם משום חתנות איירי וקא מייתי עלה להדיא דנגמור משלמה דכתיב ביה ויתחתן שלמה את פרעה וזה פשוט ומפורש שם ומשם כתב ר"מ ז"ל וכן פירש בספר המצות במצות לא תעשה דממזר ופצוע דכה. ועוד דהא ריש פרק אלו נערות אמרינן להדיא בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר אלא ודאי לא יצא מפיו. שוב מצאתי ששאלוהו חכמי לוניל ז"ל והשיב להם וז"ל נמצא כתוב בספר הזה ובשאר הספרים שאין הבא על חייבי לאוין לוקה אלא אם כן קדש ויגענו הרבה ולא מצאנו מניין לך וכן מצאנו קושיא גדולה בריש פרק אלו נערות שיש להם קנס כו' דמקשי אי ר"מ קשיא בתו אי רבי נחוניא בן הקנה קשיא אחותו אי ר' יצחק קשיא ממזרת הא קיימא לן אין אדם לוקה ומשלם ולפי דברי הספר לא שייך מלקות כלל יורנו רבינו:

כתב זאת השאלה והקושיא ודאי ראוי לעיין בה הרבה וחכמים גדולים ככם הם שקשה להם דבר זה ובשעה שכתבתי הספר עמדתי בדבר זה כמה ימים והנוסחא הראשונה הילדה שחברתיה תחלה שמקצתה מלבי דלא העתקתיה היא כתובה כפי הנראה מהלכה זו אליבא דר' יצחק וכל ביאור דהאי משנה דפרק אלו נערות שכל הבועל בחייבי לאוין בהתראה לוקה ובעת שהעתקתי ודקדקתי כל שמועה ושמועה על פירושה מן הספרים לא סמכתי על קושיא זו ואמרתי לא נניח תלמוד ערוך שבידינו ונפסוק הלכה ממשא ומתן של גמרא שהרי עולא ור"י וריש לקיש וכמה אמוראי אליבא דידהו נשאו ונתנו בהאי משנה וגם חכמי משנה חולקין הרבה בדבר זה ויש לומר שר' יצחק חולק בדבר זה וסבירא ליה שכל בועל חייבי לאוין בהתראה לוקה כאביי ואינו הלכה ויש לומר שר' יצחק סבירא ליה בסברא דממזרת כסברא דעולא באחותו שהרי אמר עולא שהמלקות דאחותו בבוגרת לא בנערה כך ר' יצחק אפשר דהכי סבירא ליה בממזרת לפי שאין אתה יכול לחלוק בחייבי לאוין עד שתאמר זאת האשה בבעילה בלבד תלקה עליה וזאת בקדושין ובעילה אלא באלמנה לכהן גדול בלבד כמו שנתפרש שם בסוף קדושין וזהו התלמוד הערוך שם אמר אביי קידש לוקה משום לא יקח בעל לוקה משום לא יחלל

ורבא אמר בעל לוקה לא בעל אינו לוקה מה טעם קאמר מאי טעמא לא יקח משום לא יחלל ומודה אביי במחזיר גרושתו שאם קידש ולא בעל שאינו לוקה להיות לו לאשה אמר רחמנא והא ליכא ומודה רבא בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קידש שלוקה לא יחלל זרעו אמר רחמנא והרי חלל ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה זה נוסח התלמוד ומדקאמר ומודה אביי ומודה רבא שניהם מודים ש"מ שבכל חייבי לאוין פליגי ולא באיסורי כהונה בלבד דאביי סבר שכל הבועל אחת מחייבי לאוין לוקה חוץ ממחזיר גרושתו שאינו לוקה עליה עד שיקדש ויבעול ורבא סבר שכל הבועל אחת מחייבי לאוין אינו לוקה מאותו השם עד שיבעול אחר קדושין כמחזיר גרושתו חוץ מאלמנה לכ"ג שאם בעל לוקה אע"פ שלא קידש והדבר ידוע שאביי ורבא הלכה כרבא בר מהנהו הילכך אי בעינא לאוקמה להיא דר' יצחק אליבא דהילכתא שר' יצחק אומר בממזרת כמו שאמר עולא באחותו ואם תרצה תאמר שכך סבירא ליה לר' יצחק שכל הבועל חייבי לאוין בלא קדושין לוקה כאביי ועל כ"פ לאו מדברי משא ומתן נפסוק הלכה כמו שביארנו ויראה לי שאין בדברים אלו ספק עכ"ל. אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי והנחתי ידי על בני מעי ואמרתי שישו בני מעי שישו אם ספקות שלכם כך ודאות על אחת כמה וכמה ואע"פ שהר"ם הלוי ז"ל מטוליטולה השיב גם על זה כבר השיבו הר"ר יונתן הכהן וחכמי לוניל ז"ל כמ"ש במחברת מחלוקותם:

פרק כ

הלכה א

אין ב"ד עונשין כו' עד בעדות זו. פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ז) :

ועל זה וכיוצא בו נאמר ונקי וצדיק אל תהרוג כו' אל תהרגהו. במכילתא נדרש כן ראוהו רודף אחר חבירו להרגו והתרו בו ואמרו לו ישראל בן ברית הוא אם הרגת אותו תהרג והעלימו עיניהם ומצאו הרוג ומפרפר והסייף מנטף דם מיד ההורג שומע אני יהא נהרג תלמוד לומר ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע ע"כ. ועוד שם היה אחד מעידו עובד לחמה ואחד עובד ללבנה שומע אני יצטרפו ת"ל ונקי וצדיק אל תהרוג ע"כ. ובסנהדרין במעשה דשמעון בן שטח שראה אחד רודף אחר חבירו לחורבה ורדף אחריו כו':

הלכה ב

כל מי שעשה דבר עד נתגבר עליה. ביבמות פרק הבא על יבמתו (דף נ"ג):

הלכה ד

אסור לבית דין לחוס כו' עד ולא תחוס עינך עליו. במכילתא:

וכן בדיני ממונות עד ומחייב את הזכאי. פ"ק דסנהדרין ולשון סיפרא שלא תאמר עני הוא זה הואיל ואני והעשיר חייבין לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס בנקיות ת"ל לא תשא פני דל ע"כ. עוד אמרו שם בספרא מניין שלא יאמר עשיר הוא זה ובן גדולים הוא זה היאך אביישנו ויהיה בבשת עונש בדבר על שאני מביישו לכך נאמר לא תהדר פני גדול ע"כ. עוד אמרו שם במכילתא רשע וכשר עומדין לפניך בדין שלא תאמר הואיל ורשע הוא אטה עליו את הדין ת"ל לא תטה משפט אביונך בריבו אביון הוא במצות ע"כ:

וכן המענה את הדין כו' עד בכלל עול. פרק בתרא דכתובות:

הלכה ז

הגס לבו בהוראה כו' עד לא ידעתי אחקרהו. פ"ד דאבות ופ"ק דסנהדרין:

הלכה ח

כל דיין שבא לפניו דין כו' עד לידי עוות דין. פ"ק דסנהדרין:

כי רבים חללים הפילה כו' עד כנגד מחנה ישראל. פ"ק דמסכת ע"ז (דף י"ט):

הלכה י

אל תאמר שכל אלו כו' עד לכל דבר. פ"ק דסנהדרין (דף ה'):

הלכה יא

ואין הדיינין יושבין עד סוף הפרק. במציעא פרק הזהב (דף נ"ה):

פרק כא

הלכה א

מצות עשה לשפוט כו' עד על תלם. בשבועות פרק שבועות העדות (דף ל') וכן מפורש בסיפרא בכל פנים:

הלכה ו

היו לפני הדיינין עד לדין תלמיד חכם. ביבמות פרק נושאין (דף ק') :

ודין תלמיד חכם וכו' עד מדבר שקר תרחק. בשבועות פרק שבועות העדות:

הלכה ח

לא יהיה הדיין שומע מפי התורגמן כו' עד חייב זה וזיכה זה. פ"ק דמכות:

הלכה ט

צריך הדיין לשמוע כו' עד ואח"כ חתכהו. בירושלמי פרק זה בורר:

הלכה י
מניין לדיין שלא יעשה כו' עד סוף הפרק. פ' שבועת העדות (דף ל') ומייתי לה בכמה דוכתי:

פרק כב

הלכה א
שנים שבאו לפניך עד מדבר שקר תרחק. פ"ק דסנהדרין (דף ז') ולשון ספרי לא תגורו מפני איש שמא תאמר מתירא אני מאיש פלוני שמא יהרגני או שמא יהרוג את בני ביתי שמא ידליק את גדישי או שמא יקצץ נטיעותי תלמוד לומר לא תגורו מפני איש ע"כ:
מניין לדיין כו' עד תרחק. בשבועות פרק שבועת העדות (דף ל' ל"א):

הלכה ד
מצוה לומר לבעלי דינין כו' עד אין יכולין לחזור בהן. פ"ק דסנהדרין:

הלכה ז
אסור לאחד מן הדייניין כו' עד אי זה דיין שחייב אותו. בסנהדרין פרק זה בורר (דף כ"ט):

הלכה י
דיין שהוא יודע בחבירו כו' עד מדבר שקר תרחק. פרק שבועת העדות (דף ל') ל'): :
וכן היו נקיי הדעת עד סוף הפרק. ריש פרק זה בורר (דף כ"ג):

פרק כג

הלכה א
לא תקח שוחד כו' עד כגון זה מותר. הכל פרק בתרא דכתובות (דף ק"ה) וסיפא איתא פרק קמא דסנהדרין (דף ח') ולשון ספרי לא תקח שוחד אפילו לחייב חייב ולזכות זכאי ע"כ:

הלכה ו
אסור לדיין לדון כו' עד אין לך דיין צדק כמוהו. פרק בתרא דכתובות ופרק זה בורר (דף כ"ט):

הלכה ז
כל שני תלמידי חכמים כו' עד לסתור דברי חבירו. פרק זה בורר:

הלכה ח
לעולם יראה דיין עצמו כו' עד את קובעיהם נפש. פ"ק דסנהדרין (דף ז') :

וכל דיין שדן דין אמת לאמתו עד אלא מה שעיניו רואות. פ"ק דשבת ופ"ק דסנהדרין (דף י'):

הלכה י

לעולם יהיו בעלי דינין לפניך כו' עד סוף הפרק. פ"ק דמסכת אבות:

פרק כד

הלכה א

יש לדיין לדון בדיני ממונות כו' עד הוא עצמו שזה חשוד. במסכת כתובות פרק הכותב (דף פ"ה) :

וכן אם יצא שטר חוב לפניו וכו' עד אלא בשבועה: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה הוציא ממה שפר"ח ז"ל וכו': **ואני** אומר אין צריך לומר מפר"ח ז"ל לבדו אלא גם הלך בשיטת רבותיו נ"ע שכן כתב ר"י אלפס ז"ל פ' הכותב בההוא עובדא דבת רב חסדא ושהביא גם הראב"ד ז"ל קרענא שטרא אפומיה ומקשי תלמודא קרענא ס"ד אלא אימא מרענא שטרא אפומיה וכתב רב אלפס ז"ל ולא מיפרע מיניה אלא בשבועה עכ"ל. ומיהו אם כתוב בה נאמנות לא פירש אחד מהם ולפי דעתי טעה הסופר שכתב ההשגות ונתחלף לו פרק אע"פ בפרק הכותב כי בפרק אע"פ אין שם זכר לזה וכיוצא בו ומה שהוא בפרק הכותב זה הוא שאמרנו דמרענא שטרא אפומיה ויכול לפרש אותה כפירוש שני שפירש ר"י אלפס ז"ל שודא דדייני או כמו שפירש הוא בעצמו ז"ל בכאן ושבפרק שבועת הדיינין נמי איתא גבי אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני כו' עד דאמרינן איתרע שטרא וכל אחד יכול לפרש כפי רצונו ולא מצאתי און לי רק פ"ק דמציעא דאמר הכי תלמודא להדיא וההיא גופה לאו ראיה היא דמיירי בשמצאו וכיון דנפל אתרע טפי דאם איתא דלא פרעיה מנטר הוה נטר ליה ואי לא נטריה איהו דאפסיד אנפשיה כדאיתא פרק הכותב גבי שובר לכך צדקו דברי ר"מ ז"ל מכל צד:

או אם היה עליו שט"ח עד אם באמת העידו או בשקר. בכתובות פרק הכותב (דף פ"ה):

הלכה ב

כל אלו הדברים הם עיקר הדין כו' עד ודעתו סומכת על זה. מדברי הגאונים ז"ל ור"י אלפס ז"ל כתבו בהלכות:

וכן אין מוציאין מן היתומים כו' עד או יסתלק מן הדין. כן כתבו ר"י אלפס ז"ל פרק הכותב:

הלכה ג

ומניין לדיין שהוא יודע שהדין מרומה עד חותך הדין על פי העדים. במסכת שבועות פרק שבועת העדות (דף ל"א) :

אבל אם היה לבו נוקפו כו' עד כי המשפט לאלהים הוא. בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (דף ל"ב):

הלכה ד

יש לב"ד להלקות כו' עד כפי מה שראה. בסנהדרין פ' נגמר הדין (דף מ"ו) ומייתי לה ביבמות פרק האשה רבה:

הלכה ה

יש לב"ד בכ"מ כו' עד לענש נכסין ולאסורין. במועד קטן פרק בתרא (דף ט"ז) ומייתי מקצתה פ"ק דמסכת ע"ז והביאור פ"ז דהלכות אישות:

הלכה י

כל אלו הדברים כפי מה שיראה לדיין כו' עד אלא להוסיף בכבוד המקום בלבד. פרק המפקיד:

שכל המבזה את התורה כו' עד סוף הפרק. במסכת אבות:

פרק כה

הלכה א

אסור לדיין לנהוג בשררה כו' עד כאשר ישא האומן את היונק. פ"ק דסנהדרין (דף ז' ח') :

צא ולמד ממשה כו' עד וסוקלין אתכם באבנים. כן הוא במדרשות:

הלכה ג

כדרך שנצטוה הדיין כו' עד שתהא אימת הדיין עליהם. פ"ק דסנהדרין:

ולא יתבזה בפניהם כו' עד ברבים אסורה עליו. בקדושין פרק עשרה יוחסין (דף ע') :

ק"ו לאכול ולשתות כו' עד ולעולם הבא. בפסחים פ' אלו עוברין:

הלכה ה

אסור לנהוג קלות ראש עד להכותו מכת מרדות. פ"ק דקדושין (דף י"ב) ובנזיקין פרק הגוזל בתרא (דף קי"ב):

הלכה ז

שליח ב"ד שאמר כו' עד כאילו בא בשם שלשתן. פ"ק דסנהדרין (דף ח'):

הלכה ח

מי ששלחו לו ב"ד שיתן מה שהוא חייב. פרק הגוזל בתרא (דף קי"ב) :

ואם עמד שלשים יום וכו' עד מחרימין אותו. פ' אלו מגלחין (דף י"ז):

פרק כו

הלכה א

כל המקלל דיין כו' עד ואחד משום האב. בת"כ אין לי אלא חרש מניין לרבות את כל האדם ת"ל בעמך לא תאור אם כן למה נאמר חרש מה חרש מיוחד שהוא בחיים אף כל שהוא מיוחד שהוא בחיים יצא המת שאינו בחיים ובמכילתא לא תקלל חרש דבר הכתוב באמללין שבאדם עוד שם ונשיא בעמך אחד דיין ואחד נשיא במשמע ומה תלמוד לומר אלהים לא תקלל לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו מכאן אמרו יש מדבר דבר אחד וחייב עליו ארבעה דברים משום האב ומשום דיין ומשום נשיא ומשום בעמך. ובשבועות פ' שבועת העדות (דף ל"ה ל"ו) נתבאר עוד:

הלכה ג

המקלל עצמו לוקה כו' עד ושמור נפשך מאד. פרק שבועת העדות:

ואחד המקלל עצמו או חבירו וכו' עד הרי הן בכלל הכנויין: כתב הראב"ד ז"ל אינו לוקה אלא בשם המיוחד והכי איתא בירושלמי עכ"ל **ואני** אומר הוא הניח הירושלמי וסמך על הבבלי דפ' שבועת העדות וכן פירש בספר המצות שחיבר בלשון ערבי וכן הסכימו רוב המפרשים ז"ל הואיל והבבלי אחרון אחר אחרון אני בא ולשון העכו"ם שכתב יש לו ראיה פ"ק דנדרים לגבי כנויי נדרים דאמרינן לשון עכו"ם הם:

וארור בו שבועה עד אינו לוקה. פרק שבועת העדות (דף ל"ה):

הלכה ה

אע"פ שאינו לוקה כו' עד כפי מה שיראה להם. בתשובת הגאונים ז"ל:

הלכה ז

כל הדן בדיני העכו"ם כו' עד ולא לפני הדיוטות. בגיטין פ' המגרש (דף פ"ח) :

היתה יד העכו"ם תקיפה כו' עד סוף הפרק. ירושלמי פרק החובל וגם איתא נמי בירושלמי דמסכת פאה והרבה מקומות: